Polskie Towarzystwo Okulistyczne
Katedra Okulistyki Wydziału Nauk Medycznych w Katowicach,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ceglana 35 40-514 Katowice
tel 570960004
www.pto.com.pl

Stanowisko POLSKIEGO TOWARZYSTWA OKULISTYCZNEGO

w sprawie zmian zasad zwrotu kosztów transgranicznej opieki zdrowotnej w rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw — druk sejmowy nr 3141, sprawozdanie Komisji Zdrowia nr 3201

z dnia 26.10.2026 roku

Polskie Towarzystwo Okulistyczne sprzeciwia się rozwiązaniom zwiększającym ryzyko ponownego wzrostu skali komercyjnie organizowanych wyjazdów zagranicznych (opieki transgranicznej) na zabiegi usunięcia zaćmy, finansowanych poprzez zwrot tych kosztów przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Projektowane zmiany w art. 42d ust. 4 pkt 9 i 10 oraz uchylenie art. 42h ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (art. 1 pkt 9 lit. b i pkt 11 projektu w brzmieniu druku nr 3201) wymagają oceny pod kątem bezpieczeństwa pacjentów, ciągłości leczenia oraz skutków dla finansowania krajowej opieki okulistycznej.

PTO popiera uproszczenie procedur administracyjnych i ochronę pacjentów wymagających pilnego leczenia. Ułatwienia te powinny jednak zostać skonstruowane w sposób ograniczający ryzyko wykorzystywania mechanizmu refundacji do masowej organizacji planowych zabiegów za granicą bez odpowiedniego zabezpieczenia całej ścieżki opieki. PTO nie kwestionuje prawa pacjentów do korzystania z leczenia w innym państwie członkowskim ani przepisów dostosowujących prawo krajowe do orzecznictwa TSUE (w szczególności art. 42d ust. 3), które nie obejmują planowych operacji zaćmy. Sprzeciwia się natomiast rozwiązaniom, które ułatwiają komercyjną organizację planowych zabiegów kosztem środków publicznych i bezpieczeństwa pacjentów.

1. Art. 42d ust. 3 nie dotyczy planowych operacji zaćmy

Projektowane brzmienie art. 42d ust. 3, wprowadzone w wykonaniu wyroku TSUE z dnia 23 września 2020 r. w sprawie C-777/18, rozszerza możliwość uzyskania zwrotu kosztów mimo braku uprzedniej zgody NFZ w przypadkach uzasadnionych pilną koniecznością leczenia niezbędnego dla ratowania życia lub zdrowia, wynikającą z potwierdzonego stanu klinicznego. W odniesieniu do świadczeń wymagających takiej zgody należy zapewnić indywidualną, udokumentowaną ocenę przesłanek klinicznych.

Polskie Towarzystwo Okulistyczne

Polskie Towarzystwo Okulistyczne
Katedra Okulistyki Wydziału Nauk Medycznych w Katowicach,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ceglana 35 40-514 Katowice
tel 570960004
www.pto.com.pl

Operacja zaćmy, jako procedura jednodniowa, nie wymaga zgody NFZ, a operacja samej zaćmy nigdy nie jest procedurą nagłą. Ponieważ art. 42d ust. 3 dotyczy wyłącznie świadczeń wymagających uprzedniej zgody Prezesa NFZ (art. 42b ust. 9), nie znajduje on zastosowania do planowych operacji zaćmy – PTO wnosi o potwierdzenie takiej wykładni w toku prac legislacyjnych. Wyjątek to usunięcie zaćmy np. przy urazie wymagającym pilnej interwencji. Samo rozpoznanie zaćmy lub zakwalifikowanie pacjenta do operacji nie powinno automatycznie przesądzać o konieczności bezzwłocznego leczenia za granicą. Jednocześnie przepisy muszą chronić pacjentów, u których odroczenie interwencji rzeczywiście stwarza zagrożenie dla zdrowia.

2. Ryzyko rozwoju pośrednictwa opartego na bezpośrednim rozliczeniu refundacji

Projekt przewiduje możliwość wskazania rachunku płatniczego należącego również do podmiotu niebędącego osobą fizyczną (art. 42d ust. 4 pkt 10). Jak wskazano w uzasadnieniu rządowego projektu (druk nr 3141), przepis ten uwzględnia „występujące w praktyce sytuacje korzystania przez pacjentów z pośrednictwa wyspecjalizowanych podmiotów, które organizują ich wyjazd w celu uzyskania określonej usługi medycznej w innym państwie UE lub EOG i finansują koszty takiej usługi, w zamian za scedowanie przez pacjenta na ich rzecz roszczenia o zwrot kosztów wobec NFZ". Ustawodawca dostrzega więc istnienie modelu pośrednictwa i ułatwia jego funkcjonowanie, nie przewidując przy tym – poza podaniem nazwy i adresu posiadacza rachunku – żadnych mechanizmów kontroli odbiorcy wypłaty ani podstawy rozliczenia. Rozwiązanie to jest w ocenie PTO nieuzasadnione: prawo do zwrotu kosztów przysługuje świadczeniobiorcy, a umożliwienie wypłaty na rachunek podmiotu komercyjnego czyni ze środków publicznych element modelu biznesowego organizatorów wyjazdów.

W ocenie PTO połączenie ułatwionego rozliczenia z ofertą organizacji wyjazdu może sprzyjać ponownemu rozwojowi rynku transgranicznych operacji zaćmy. Jeżeli ustawodawca mimo to utrzyma tę możliwość, należy zapewnić przejrzystość informacji o kosztach zabiegu, zastosowanej soczewki wewnątrzgałkowej, usług dodatkowych i wynagrodzeniu pośrednika, w tym przez obowiązek załączania do wniosku o zwrot kosztów dokumentu stanowiącego podstawę wskazania rachunku podmiotu trzeciego oraz specyfikacji poniesionych kosztów. Należy także rozważyć wyłączenie możliwości przeniesienia roszczenia o zwrot kosztów na podmioty trzecie (cesji), co pozbawiłoby model pośrednictwa zabezpieczenia finansowego.

3. Bezpieczeństwo obejmuje całą ścieżkę leczenia

Polskie Towarzystwo Okulistyczne
Katedra Okulistyki Wydziału Nauk Medycznych w Katowicach,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ceglana 35 40-514 Katowice
tel 570960004
www.pto.com.pl

Ocena skutków regulacji nie może ograniczać się do samego wykonania operacji. Powinna uwzględniać kwalifikację, dobór soczewki, opiekę pooperacyjną, dostęp do dokumentacji oraz postępowanie w przypadku powikłań.

Pacjent musi wiedzieć, kto i gdzie zapewni dalszą opiekę po powrocie do Polski oraz jakie koszty obejmuje zakupiona usługa. Istnieje ryzyko rozdzielenia korzyści finansowych z wykonania zabiegu od odpowiedzialności organizacyjnej i kosztów dalszego leczenia. Dotyczy to w szczególności powikłań (m.in. zapalenia wnętrza gałki ocznej, dyslokacji soczewki wewnątrzgałkowej, torbielowatego obrzęku plamki), których leczenie, w tym operacyjne, przejmują krajowe ośrodki okulistyczne. Pomoc pacjentowi wymagającemu interwencji musi przy tym pozostać bezwarunkowo dostępna.

4. Potrzebna jest ocena skutków dla krajowej okulistyki

Przed przyjęciem zmian należy przedstawić analizę ich wpływu na liczbę refundowanych operacji za granicą, wydatki publiczne, w tym Funduszu Medycznego, oraz wykorzystanie potencjału krajowych ośrodków. Analiza powinna objąć również ryzyko kierowania za granicę przypadków mniej złożonych przy pozostawieniu krajowym placówkom leczenia pacjentów wymagających bardziej kompleksowej opieki. Ocena skutków regulacji załączona do druku nr 3141 nie zawiera takiej analizy: nie szacuje wpływu zmian w art. 42d ust. 4 pkt 10 ani uchylenia art. 42h na liczbę i wartość refundowanych zabiegów (jedyny szacunek – 680 tys. zł rocznie – dotyczy opinii lekarzy zagranicznych w art. 42f i 42i), a skutki dla finansowania ochrony zdrowia określa jako zerowe.

5. Uchylenie art. 42h – brak mechanizmu ograniczającego wydatki na leczenie transgraniczne

Dodatkowym aspektem mającym w pojęciu PTO niebagatelne znaczenie z punktu widzenia odpowiedzialności za stan finansów publicznych i sytuację systemu ochrony zdrowia jest brak jakiegokolwiek mechanizmu ograniczającego wydatki na leczenie transgraniczne, skoro procedury transgraniczne nie podlegają ograniczeniom związanym z wielkością kontraktu. Projekt uchyla art. 42h ustawy (art. 1 pkt 11) – tzw. regułę ostrożnościową, przewidującą zawieszenie wypłat zwrotu kosztów po osiągnięciu limitu – oraz art. 118 ust. 2 pkt 1 lit. d (art. 1 pkt 29 lit. a), uzasadniając to finansowaniem tych świadczeń z subfunduszu terapeutyczno-innowacyjnego Funduszu Medycznego, którego przepisy nie określają limitu kosztów świadczeń udzielanych poza granicami kraju. Oznacza to brak jakiejkolwiek

Polskie Towarzystwo Okulistyczne

Polskie Towarzystwo Okulistyczne
Katedra Okulistyki Wydziału Nauk Medycznych w Katowicach,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ceglana 35 40-514 Katowice
tel 570960004
www.pto.com.pl

górnej granicy wydatków na zwroty kosztów – również tych związanych z zabiegami zaćmy organizowanymi przez pośredników – przy jednoczesnym braku w ocenie skutków regulacji jakiejkolwiek prognozy takich wydatków. W obecnej sytuacji finansowej systemu ochrony zdrowia przyjęcie przepisów umożliwiających taki mechanizm wydaje się ryzykowne i niewłaściwe.

6. Weryfikacja opinii lekarzy zagranicznych w postępowaniach o zgodę na leczenie

Projekt umożliwia zastąpienie części wniosku o zgodę na leczenie w innym państwie członkowskim opinią lekarza wykonującego tam zawód, obejmującą m.in. określenie dopuszczalnego czasu oczekiwania świadczeniobiorcy na udzielenie świadczenia (art. 42f ust. 5 pkt 3 lit. f oraz art. 42i ust. 5a). Mechanizm ten może dotyczyć również świadczeń okulistycznych wymagających uprzedniej zgody, np. zabiegów wymagających hospitalizacji. Ocena dostępności leczenia w kraju i dopuszczalnego czasu oczekiwania nie powinna opierać się wyłącznie na opinii lekarza z państwa, w którym świadczenie ma zostać udzielone, lecz uwzględniać opinię niezależnego specjalisty krajowego.

Polskie Towarzystwo Okulistyczne postuluje:

1. Wyłączenie możliwości wypłaty zwrotu kosztów na rachunek podmiotu niebędącego osobą fizyczną (skreślenie w art. 42d ust. 4 pkt 10 części dotyczącej rachunku nienależącego do osoby fizycznej) – zwrot kosztów powinien następować wyłącznie na rachunek świadczeniobiorcy albo wskazanej przez niego osoby fizycznej.
2. Potwierdzenie w toku prac legislacyjnych, że art. 42d ust. 3 dotyczy wyłącznie świadczeń wymagających uprzedniej zgody NFZ, udzielonych w przypadkach nagłych, i nie znajduje zastosowania do planowych operacji zaćmy, oraz doprecyzowanie zasad dokumentowania i weryfikacji pilnej konieczności leczenia, z poszanowaniem prawa UE i praw pacjenta.
3. W razie nieuwzględnienia postulatu 1 – wprowadzenie przejrzystych zasad wypłat na rachunki podmiotów trzecich, umożliwiających kontrolę odbiorcy i podstawy rozliczenia, w szczególności przez uzupełnienie art. 42d ust. 5 o obowiązek załączenia umowy cesji, pełnomocnictwa lub innego dokumentu stanowiącego podstawę wskazania rachunku oraz specyfikacji kosztów (zabieg, soczewka wewnątrzgałkowa, usługi dodatkowe, wynagrodzenie pośrednika), przy zachowaniu zasady, że decyzja o zwrocie kosztów jest kierowana do świadczeniobiorcy.

Polskie Towarzystwo Okulistyczne

Polskie Towarzystwo Okulistyczne
Katedra Okulistyki Wydziału Nauk Medycznych w Katowicach,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ceglana 35 40-514 Katowice
tel 570960004
www.pto.com.pl

4. Rozważenie wyłączenia możliwości przeniesienia (cesji) roszczenia o zwrot kosztów na podmioty trzecie.
5. Zapewnienie pacjentowi pełnej informacji o zakresie refundacji, kosztach własnych i organizacji opieki pooperacyjnej.
6. Zachowanie art. 42h albo zastąpienie go innym mechanizmem monitorowania i ograniczania wydatków na leczenie transgraniczne.
7. Zapewnienie, że opinie lekarzy zagranicznych dołączane do wniosków o zgodę (art. 42f ust. 5 pkt 3 i art. 42i ust. 5a), w szczególności w zakresie dopuszczalnego czasu oczekiwania, są weryfikowane z udziałem niezależnego specjalisty krajowego, np. konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie okulistyki.
8. Przedstawienie przez MZ i NFZ oceny skutków zmian dla chirurgii zaćmy oraz monitorowanie ich następstw po wejściu w życie, w tym coroczne publikowanie danych o liczbie i wartości zwrotów kosztów zabiegów zaćmy wykonanych za granicą.
9. Przeprowadzenie konsultacji z PTO przed zakończeniem prac nad wskazanymi przepisami.

PTO wnosi o dopracowanie projektowanych rozwiązań (w szczególności art. 42d ust. 4 pkt 10 oraz uchylenia art. 42h) zgodnie z powyższymi postulatami przed ich ostatecznym uchwaleniem. Uproszczenie rozliczeń powinno służyć pacjentom, zapewniając jednocześnie przejrzyste finansowanie, ciągłość opieki oraz odpowiedzialność za cały proces leczenia, w tym za organizację pracy i leczenia w publicznych klinikach i ośrodkach okulistycznych

W imieniu Zarządu Głównego PTO:

Prof. dr hab. n. med. Ewa Mrukwa-Kominek
Prezes Polskiego Towarzystwa Okulistycznego

Polskie Towarzystwo Okulistyczne

Polskie Towarzystwo Okulistyczne
Katedra Okulistyki Wydziału Nauk Medycznych w Katowicach,
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ceglana 35 40-514 Katowice
tel 570960004
www.pto.com.pl